Svar på skriftligt spörsmål SSS 129/2023 rd

Svar på skriftligt spörsmål om att förebygga användningen av elektroniska cigaretter

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 129/2023 rd undertecknat av riksdagsledamot Ari Koponen /saf:

> Hur kan man förebygga användningen av elektroniska cigaretter och
>
> hur säkerställer man att våra unga inte utsätts för livsfarliga gifter från marknaden i form av elektroniska cigaretter?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Syftet med tobakslagen är att användningen av tobaksprodukter och andra nikotinhaltiga produkter som innehåller för människor giftiga ämnen och orsakar beroende ska upphöra. I praktiken anses målet ha uppnåtts om mindre än 5 procent av finländarna använder tobaks- och nikotinprodukter 2030.

Användningen av e-cigaretter har under den senaste tiden blivit vanligare bland unga. Bakgrunden till utvecklingen är de nya typerna av e-cigaretter, så kallade vapes, samt den aggressiva marknadsföringen av dessa, särskilt till unga bland annat via sociala medier. Sociala medier används också ofta för att sälja och skaffa dessa produkter. Det är sannolikt att en stor del av de produkter som de unga använder skaffas utanför de officiella kanalerna till exempel via internet från länder utanför EU. Produkterna omfattas då inte av någon övergripande myndighetstillsyn. I produkter som skaffats via olagliga kanaler har det förutom nikotin även observerats andra giftiga ämnen som kan vara farliga för hälsan.

Den gällande tobakslagen reglerar strikt e-cigaretter och de vätskor som används i dem. Regleringen av dessa produkter motsvarar i regel regleringen av tobaksprodukter. Det är till exempel helt förbjudet att marknadsföra dessa produkter och det är förbjudet att sälja dem till personer under 18 år. Försäljning av nikotinvätskor som används i e-cigaretter är tillståndspliktig verksamhet och innehav av sådana vätskor är förbjudet för personer under 18 år. Förbudet mot karakteristiska dofter och smaker gäller även vätskor som används i e-cigaretter, vilket innebär att endast tobakssmak eller smaklösa vätskor är tillåtna. Ingredienserna i e-cigarettvätskor regleras även i övrigt strikt. Det är förbjudet att sälja och skaffa e-cigaretter och nikotinvätskor på distans.

Utgångspunkten är att bestämmelserna om produkter som omfattas av tobakslagens tillämpningsområde är strängast när produkten innehåller en tobaksväxt eller nikotin. Även inom EU vidtas gemensamma åtgärder.

Social- och hälsovårdsministeriet har tillsatt en arbetsgrupp för utveckling av tobaks- och nikotinpolitiken. Arbetsgruppen lämnade i januari 2023 förslag till lagändringar och andra åtgärder som stödjer och främjar upphörandet av användningen av tobaks- och nikotinprodukter före 2030. Arbetsgruppen gav flera förslag vars syfte är att förebygga att unga börjar använda tobaks- och nikotinprodukter, såsom ett förslag till att höja åldersgränserna för försäljning och innehav till 20 år. Arbetsgruppen föreslog också att innehavsförbudet utvidgas till att omfatta bland annat tobakssurrogat, såsom e-cigaretter utan nikotin. En utvidgning av innehavsförbudet förbättrar särskilt läroanstalternas möjligheter att effektivare än i nuläget ingripa i användningen av e-cigaretter och andra produkter som omfattas av tobakslagen. Arbetsgruppen föreslog dessutom att förbudet mot försäljning och anskaffning på distans enligt tobakslagen utvidgas till att även omfatta tobakssurrogat. På så sätt skulle man sannolikt kunna minska tillgången till produkter via inofficiella kanaler. Regeringen kommer att granska arbetsgruppens förslag och fatta separata beslut om vilka åtgärder som bör vidtas för att man ska kunna ingripa effektivare i synnerhet i de ungas användning av e-cigaretter.

Utöver lagstiftningen är det viktigt att öka kunskapen om riskerna med nikotinprodukter till exempel som en del av hälsofostran i skolorna och läroanstalterna. Att informera om risker och olägenheter hör också till kommunernas skyldigheter inom det förebyggande rusmedelsarbetet. I Pakka-verksamhetsmodellen för förebyggande rusmedelsarbete följs tillgången till tobaks- och nikotinprodukter för minderåriga upp och förebyggs i samarbete mellan lokala aktörer. Social- och hälsovårdsorganisationernas understödscentral STEA stöder organisationernas arbete för att minska rökning och användning av nikotinprodukter och att förebygga användningen av dessa produkter ingår också i det övriga förebyggande rusmedelsarbetet, som utöver STEA-understöden även finansieras med anslag för hälsofrämjande verksamhet. Mer information om produkterna och deras faror ges till exempel genom olika kommunikationskampanjer i miljöer som är populära bland unga. Å andra sidan är det viktigt att även vuxna i de ungas liv identifierar produkterna, känner till riskerna med dem och kan ingripa i användningen av dem.

Helsingfors 27.10.2023

Minister för social trygghet Sanni Grahn-Laasonen